

Rahvusvahelise Rekonstrueerimis- ja Arengupanga põhikirja III artikli 3. jao muudatuste (laenu andmise piirangu kustutamise) ratifitseerimise seaduse eelnõu seletuskiri

1. SISSEJUHATUS

1.1.Sisukokkuvõte

Rahvusvaheline Rekonstrueerimis- ja Arengupanga (*International Bank for Reconstruction and Development*; edaspidi *IBRD* või *pank*) põhikirja muudatusega soovitakse kaotada panga põhikirja järgne laenu andmise piirang. Põhikirja vastav III artikli 3. jagu kustutatakse põhikirjast. Sellise muudatusega muudame panga finantsjuhtimist kaasaegsemaks ning paindlikumaks. Panga riskide juhtimise otsustasandiks on edaspidi aktsionäride esindajad ehk direktorite nõukogu.

IBRD asutati juba 1944. aastal. Eesti Vabariik on panga liige alates 23. juunist 1992. aastast.

Maailmapank on arengupank, mis asutati 1944.a Euroopa ja Jaapani ülesehitamiseks II maailmasõja järgselt. Maailmapanga Grupi moodustavad viis institutsiooni: IBRD, IDA¹, IFC², MIGA³ ja ICSID⁴. IBRD'l on 189 liikmesriiki.

Maailmapank on maailma üks olulisemaid arenguriike abistavaid institutsioone, mille missiooniks on kaotada äärmine vaesus ja suurendada ühist jõukust elamisväärsel planeedil. Pank pakub eesmärkide saavutamiseks madala ja keskmise sissetulekuga riikidele pikaajalisi ja madalate intressidega laene, strateegilist nõustamist, tehnilist abi ning kogemuste jagamist. Pangal on 189 liikmesriiki ning 130 kontorit üle maailma, eelkõige riikides, milles pank projekte rakendab. Alates 1947. aastast on Maailmapank rahastanud 12 000 arenguprojekti nii laenude, intressivabade krediitide kui toetuste näol.

Panga põhikirja on muudetud varem kolmel korral. Esimest korda muudeti Panga põhikirja 1965. aastal, mil muudeti artikli III 6. jagu ning võimaldati Pangal anda laene IFC'le. Teine kord muudeti 1989. aastal Panga põhikirja artiklit VIII ning muudeti hääletusreegleid. Kolmas põhikirjamuudatus (Artikkel V, jao 3(a)) toimus 2012. aastal, mil muudeti põhihäälte sätet ja asendati põhihäälte arvu määramise valem kindla numbriga.

1.2.Eelnõu ettevalmistajad

Seaduse eelnõu ja seletuskirja koostas Rahandusministeeriumi EL ja rahvusvahelise koostöö osakonna nõunik Riina Laigo (tel 611 3500, riina.laigo@fin.ee). Eelnõule teostas juriidilise ekspertiisi Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna nõunik Agnes Peterson (tel

¹ IDA, Rahvusvaheline Arenguassotsiatsioon (*International Development Association*) – vähimarenenud riikide toetamisele keskenduv institutsioon

² IFC, Rahvusvaheline Rahanduskorporatsioon (*International Finance Corporation*) - erasektori investeeringutele keskenduv institutsioon

³ MIGA, Multilateraalne investeeringute tagamise agentuur (*Multilateral Investment Guarantee Agency*) – soodustab piiriüleseid investeeringuid (eelkõige arenguriikides), mille jaoks annab investoritele ja laenajatele garantiisid mitteäriliste riskide vastu, mis võimaldab investoritel saada parematel tingimustel rahastust

⁴ ICSID, Rahvusvaheline Investeeringuvaidluste Lahendamise Keskus (*International Centre for Settlement of Investment Disputes*) on rahvusvaheline arbitraažiasutus, mis toetab rahvusvaheliste investorite vahelisi vahekohtumenetlusi ja nende vaheliste õigusvaidluste lahendamist.

5885 1301, agnes.peterson@fin.ee). Eelnõu keeletoiimetaja on Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna keeletoiimetaja Sirje Lilover (tel 5885 1468, sirje.lilover@fin.ee).

1.3.Märkused

Eelnõu ei ole seotud muude menetluses olevate eelnõudega, EL õiguse rakendamisega ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

IBRD juhatajate nõukogu kiitis põhikirja muudatused heaks 10. juulil 2023. aastal (resolutsioon nr 696).

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 121 punkti 3 kohaselt ratifitseerib Riigikogu välislepingud, mille kohaselt Eesti Vabariik ühineb rahvusvaheliste organisatsioonidega. Lepingu muudatused peab samuti ratifitseerima institutsioon, kelle pädevusse kuulus lepingu ratifitseerimine. Seetõttu tuleb panga asutamislepingu muudatused põhiseaduse § 121 p 3 kohaselt Riigikogus ratifitseerida.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu poolthääle enamust. Siseriiklike protseduuride järel tuleb pangale esitada kinnitus selle kohta, et riik on vastavalt oma seadustele panga põhikirja muudatused heaks kiitnud. Kinnituse esitab rahandusminister, kes on Panga juhatajate nõukogu liige.

2. EELNÕU EESMÄRK JA SISU

Seaduse eesmärk on kiita heaks põhikirja III artikli 3. jao muudatused. Muudatuste eesmärgiks on kaotada panga põhikirja järgne laenu andmise piirang.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 1 lõike 2 punktile 3 ei ole seaduseelnõu väljatöötamiskavatsuse koostamine välislepingu muutmise puhul nõutav.

Panga põhikirja järgse laenu andmise piirangu tühistamine

Panga põhikirja artikkel III 3. jagu „Panga garantiide ja võetavate laenude piirangud“ sätestab „Panga antavate garantiide, osaluste ja otseste laenude tagastamata jääkide kogusumma ei suurendata mitte mingil juhul, kui sellise suurendamisega ületaks nimetatud kogusumma sada protsenti Panga vähendamata märgitud aktsiakapitalist, reservidest ja ülejääkidest“.

Selline jääk piirang kehtestati panga loomisel ning see oli mõeldud investoritele uue panga usaldusväärsuse kinnitamiseks. Pank on väga edukalt toiminud 70 aastat, selle tugev finantstegevus, krediidiriskid ning laenuportfell on tänapäeval operatiivtasandil juhitud range riskipõhise riskijuhtimisraamistiku kaudu, mida hindavad ka reitinguagentuurid. Riskijuhtimise raamistikku vaatab direktorite nõukogu pidevalt üle ning vajadusel kohendatakse panga tegevusi vastavalt raamistikule.

Põhikirjas praegu sätestatud laenu andmise piirang on üldine finantsvõimenduse aritmeetiline limiit, mis ei ole riskitundlik. Samal ajal on IBRD's kasutusele võetud kaasaegne riskijuhtimise raamistik, mis on riskitundlik. Raamistik keskendub minimaalse omakapitali ja laenu suhtele, mis seab maksimaalse laenuandmise vastavusse panga riskikandmisvõimega, mida mõõdetakse bilansilise kapitaliga (st sissemakstud kapital pluss reservid - nimetatakse ka kasutatavaks omakapitaliks). Riskijuhtimise raamistiku kasutamine võimaldab lisaks kapitali

suurendamisele kaasata ka finantsinstrumente, kui need tugevdavad panga riskitaluvust (näiteks hübriidkapital) ja/või vähendavad panga riske (näiteks kõrge reitinguga riikide kahepoolsed garantiid pangale). Sellised meetmed on oluliselt paindlikumad kui laenu andmise range limiit põhikirjas ning võimaldavad panga riskijuhtimist paremini korraldada.

Laenu andmise põhikirjaline piirang piirab panga laenuvõimekust ja seeläbi ka suutlikkust arengueesmärkide saavutamist toetada. Põhikirjas olev limiit ei arvesta tänapäevaseid innovaatilisi riskijuhtimise mehhanisme, mis suurendavad panga riskitaluvust või maandavad riske panga laenuportfellis. Panga võimekus oma bilanssi optimeerida on seetõttu põhjendamatult piiratud.

Arvestades rahvusvaheliste arengupankade olulist rolli globaalsete väljakutsetega tegelemisel ning muudatusi finantsasutuste kapitalijuhtimise praktikates alates panga põhikirja jõustumisest 1944. aastal, soovitakse põhikirja muutmisega tõhustada panga kapitali juhtimist ning optimeerida kapitali kasutamist, et suurendada laenuandmist ja seega arengumõju klientriikides. G20 tellimusel koostatud rahvusvaheliste arengupankade kapitaliadekvaatsuse raamistiku (CAF) aruandes toodi välja soovitused, kuidas kaasajastada kapitalijuhtimist arengupankades. Üheks soovitusel oli tõsta finantsvõimenduse piirmäärad asutamislepingutest või põhikirjadest välja panga kapitaliadekvaatsuse või riskijuhtimise raamistikesse, mida reguleeritaks operatiivtasandil. See muudab panga kapitalijuhtimise paindlikumaks, kuna asutamislepingute ja põhikirjade muutmine on ajamahukam ja keerukam protseduur ning see võib takistada panga tegevust kui on vaja kiiret reageerimist globaalse finantsolukorra muutumisel. Piirmäärade kehtestamine kapitaliraamistikes jääb panga aktsionäre esindava direktorite nõukogu korraldada ja vastutada. Need määrad peavad olema asjakohased, et oleks kaitstud panga rahaline usaldusväärsus ja jätkusuutlikkus. Liikmesriikidele/aktsionäridele jääb võimalus limiitide seadmisel ja muutmisel kaasa rääkida, sest direktorite nõukogus osalevad kõikide aktsionäride esindajad valijaskondade kaudu. Direktorite nõukogus esindab Eestit Põhja ja Balti riikide valijaskonna direktor.

Eelpoolkirjeldatud CAF raamistiku arutelude tulemustele tuginedes on ka teised rahvusvahelised finantsinstitutsioonid teinud või tegemas sarnaseid muudatusi – Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga (EBRD) vastav muudatus sai Riigikogus heaks kiidetud 21.02.2024. aastal. Sarnane muudatus on peagi tulemas ka Euroopa Investeerimispangal (EIB).

Eelnõu on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse ja välissuhtlemisseadusega.

3. EELNÕU TERMINOLOOGIA

Eelnõus ei kasutata uusi ega määratlemata termineid.

4. EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Euroopa Liidu õigus ei reguleeri antud küsimust.

5. SEADUSE MÕJUD JA SELLE RAKENDAMISE KULUTUSED

Panga põhikirja muudatused ei too Eesti jaoks kaasa täiendavaid riigieelarvelisi kulutusi. Laenu andmise piirangu sätte kaotamine põhikirjast ei halvenda panga rahalist jätkusuutlikkust. Panga kapitaliadekvaatsust hinnatakse edaspidi operatiivtasandil panga kapitaliadekvaatsuse

raamistiku kaudu. Selline korraldus on paindlikum, kuna aitab kiiresti reageerida ajakohastamise vajadustele. Põhikirjas laenu andmise piirangu kustutamine on ühekordne põhikirja muudatus. Kui muudetakse ainult laenu andmise piirangu suurust, siis sellised igakordsed muudatused tulevikus toovad kaasa ajamahukad protsessid liikmesriikides, kuna liikmesriigid peaksid selle heaks kiitma vastavalt oma siseriiklikele protseduuridele. Kapitaliadekvaatsuse hindamine jääb panga direktorite nõukogu korraldada ja vastutada ning liikmesriigid osalevad selles oma valijaskondade esindajate kaudu.

6. SEADUSE JÕUSTUMINE JA RAKENDUSAKTID

Seadus jõustub üldises korras. Rakendusakte pole vaja vastu võtta. Panga põhikirja muudatuste ratifitseerimiseks ei ole vaja muuta Eesti seaduseid ega määruseid.

Pangas on vastavalt põhikirja artiklile VIII(a) kaheastmeline põhikirja muudatuste heakskiitmine. Esimeses astmes hääletavad juhatajate nõukogu liikmed põhikirja muudatused kirjaliku menetlusega ning otsus võetakse vastu, kui enamik juhatajate nõukogu liikmeid, kes moodustavad mitte vähem kui 2/3 kogu häälte ulatusest, on muudatuse poolt. Selline protsess on läbitud ning vastav resolutsioon nr 696 kiideti heaks 10. juulil 2023. aastal.

Teises astmes tuleb riikidel läbida siseriiklikud protseduurid ning kinnitada muudatused. Muudatused kiidetakse heaks, kui 3/5 liikmetest, kes moodustavad 85% kogu häälte ulatusest hääletavad muudatuste poolt. Muudatused jõustuvad peale hääletuse toimumist, mille järel saadab Pank liikmetele sellekohase teatise määrares selles ka põhikirja muudatuste jõustumise kuupäeva. Üldiselt jõustuvad põhikirja muudatused vastavalt panga põhikirja artiklile VIII(c) kolm kuud peale hääletamise tähtaega, kui vastavas teatises ei ole toodud lühemat jõustumise tähtaega.

7. EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE

Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks Välisministeeriumile ja Justiitsministeeriumile.